

SLOVENSKA BČELA.

Mesca decembra 1850.

Natora in človek.

(Fantazija.)

Kar zemlja blazega sadú rodi,
Kar žlahtnega v naročji svojim krije,
Kar milega izvira 'z nje moči, —
Vse človek sam, nje ljubček naj užije.

Človeku dozorelo je drevó,
In njemu vklanja polno se klasovje,
In pridne čbelice le za-nj beró,
Njegov je sad, je zernje in satovje.

Tud nizki mah le njemu zeleni,
V radost njegovo rožice cvetějo,
In ak zakladov skritih poželi, —
V naročji maternim se mu odprějo.

In človek, ko pozdrav' življenja luč,
In se ozre, vesel zaklical' mora:
Jest sam zmed vsih stvari do tebe ključ
Zadobil sim, jest sam, tvoj sin natora!

In zdaj s hvaležnim srcem vžit hiti,
Kar se ponudi mu v narave hrami,
Drevo se blagodarno mu šibi,
In rožica ga čaka pred nogami.

In po dolinah, kar oči nesó,
Klas zerna se stoternega mu smeje,
In po goricah terte se vijó,
De sladko vince serček mu ogreje.

In če cvetlica vela se razspe,
In če mu setev skrijejo snegovi,
In če drevó goliti se začne, —
Ni žalosten, — sej vigred vse ponovi.

In ure mu tekó, — lej čas beži,
 Pomlad je proč, minulo je poléjje,
 Jesén prot koncu, — zima daljeé ni,
 Kdo vé, bo li še vidil mlado cvétje? —

Popotna palca pade mu 'z roké,
 Se steka čas, — slovo bo treba vzeti,
 Še enkrat sivček tje na polje gré,
 Še enkrat ée se po natori ozreti.

In se ozre, in se ozira spet,
 Debela solza mu 'z očesa teče,
 Mu žalost hoče skor serce podrét', —
 Zamišljeno in z milim glasom reče;

»O časa tek! kak urno se vališ!
 Kako grenak je sad tvoj o minljivost!
 O kaj so dnevi moji? — vetra piš!¹⁶
 Ze čaka me nevsmiljena trohljivost!

»In kam, o kam natora draga zdej,
 Kam ponesejo tvoje me peruti?
 Al brez sledú, jest tvoj otrok, povrej,
 Al brez sledú se mogel bom razsuti?¹⁶

»Cvéllice zvenejo in se razspó,
 Pa drugo pomlad sopet jih vstajati,
 In spet cvetéti vidil sim lepó, —
 Al meni samemu je v nič zbežati?¹⁶

Izreče, in omolkne, in stoji,
 Natora se oglasi, in prerokuje:
 »Ne boj se dragi sin, ostal boš ti,
 Naj se 'kol tebe vse tud v nič razsuje!¹⁶

»Zemljó sim celo ti zročila v last,
 In posihmal bi več ne bil ko cvétje? —
 Tud v smertí ostaneš stvarstva kraj in čast;
 V naročji mojini — najdel boš zavetje!¹⁶

»Strohneti moraš, ker si iz prahú,
 Scer tudi ti, ko vse, kar se je sjalo,
 Al kar je v tób' nebeskega sadú, —
 Za lépsi svét bo 'z groba kal pognalo.¹⁶

Oliban.

Sprava v Černigori.

(Konec.)

Vse drugači je vendar bilo mehkočutnej Jagodi. Temni predčutki se ji silijo iz srcá globias i zagriajajo, ah kot viharne oblaci, dalje prihodnosti sliko. Skerbelo jo je življenja dražega Rankota, dobro vedoč, kako strašno se razžaljeni Černogorec maščuje.

Černogorec svobodno živeč je strašen i grozovit, kadar podijo ga strasti. On ne pozna nobenega zakona, kakor tistega, ki ma je ga narava v serce zapisala. Kakor v ljubavi i prijateljstvu, ravno tako mu tudi ni znana meja v sovražtvu i neprijateljstvu. Še devojko ljubico si nevsmljeno vmori, če se je prederznila, ga v njegovem zaupanju preveriti. I to njegovo sovražtvo seže še unkráj groba; zakaj sin zamerlega prevzeme sovražtvo kot drago očiinstvo in te si zopet prizadeva, ga v mlado serce svojega sina zasaditi. Zatorej še čas ne more zalušiti razpartij, če se dve rodovine raztergate. Pri fih okoloastih vsak sam lahko spozna, kako težko da je, razžaljene rodovine spet v lepem spraviiti. Ne samo posamezne rodovine, temuč cele občine morajo večkrat na pomoč priti. I ako je neprijatelj pripravljen, žalniku roko podati, tedaj postane praznovanje, pri katerem se ne samo rodovine, temuč cele občine, ves narod s radostjo vdeležuje. Dostikrat pa razžaljen ne sluša prošenj žalnika, ne posrednikov, i ako se to zgodi, si mora nesrečnik v nepristopnih puščavah i v ptujih deželah pomoči i zavetja iskati.

Vse to je bilo znano tudi Jagodi. Zato je trepetala za svojega Rankota, zato se je tresla pred negotovo prihodnostjo. Zaupala je scer veliko na moč očetovskih besed pri vsakem, ki jih je slišal; njih inenitnost je bila med ljudstvom že mnogo kervarstva izbrisala. Vendar so ji težave natihoma serce stiskale. Britke negotovosti mučena se ni vedla kam djati.

Med tem si je Volk na vso moč prizadeval, svoje delo pridno oskerbeti. Poklical je nekoliko poštenih možev iz sela mu pomagati. S timi se podá k Milošu, spravo poskusiti ino — njegov up ga ni vkanil. Smert preljubljenega sina je nesrečnega očeta čisto poterla; njegov ponos je bil potlačen, kot hrastov verh v viharju. Njegova usta niso besedice zinule, njegova ušesa niso slišale in njegove oči niso vidile; zakaj tuga i žalost zbog prevelike zgube je mu bila vse počutke zatopila. Brez obotave podá Volku roko v spravo — ali ravno

tako mirno bi si bil svoje smerti podpisal. Zadovoljen s prvo poskušnjo hiti Volk spravno svečanost pripraviti, da bi si sovražni stranki vpričo naroda roke podale. Še taisti den si izvoli vsaka 12 poročnikov za kervosodnike.

Pred sodbo se podajo sodniki v veličastnej procesii v bližno cerkev. Ljudstva gosta truma se za njimi vali. Poslušavši tu božjo besedo si obljubijo soditi po naj boljji vesti i vednosti. Po doveršenem opravilu se vernejo nazaj. V zaklenjenj sobi se jame važno delo. Volk kot predsednik obljubi razžaljonej stranki sedmerno kervno plačilo; hotel je spravo na vsako vižo dobiti. S to dobrovolno ponudbo ste bile obedve sodni strani zadovoljne, i bez odloga se pošle ta vesela vest po poročnikih obema strankama. Radovoljno ste obe privolile. Berž ko se vernejo, je bilo zbranim mesto i dan oznanjen, kadaj se imá sprava i občno odpuščenje slovesno poterditi. Začasno odloči nekaj poročnikov, od Vladika poterdbo izrečene razsodbe izprositi. Vsim prijatlom i znancem je bilo napovedano, se na odločen den v pražnih oblačilih spet sniti.

Vesel i nadepoln dan se že bliža. Poročniki donesejo poterdenje Vladika, i Ranko zapusti samotan, ter pobitega serca komaj občnega pomirenja čaka. — Naj prej se pošle zjutrej 12 belo oblečenih otrok k Milošu, še enkrat njegove pozvedeti misli. Rahlo pokucajo na vrata; šele po ponovljenej prošnji se jim otvori. Zamisljen sedi v svojej sobi Miloš, i skorom nedolžnih namestnikov ne zapazi. Otroci pokleknejo krog njega, povzdignejo svoje proseče ročice, i podajo mu prinešen dar; vsako dete je namreč imelo belo rutico.

Svitla solza se Milošu v očesu zasveti, molée prime ponujen dar in po tem pokaže, da mu je serce premagano. Veseli hitijo otroci nazaj i oznanijo svojim radostipolno vest.

Naglo je zdaj vse pripravljeno k pomirenju razdruženih. Jasno i lepo jutro oznani lep veseli dan. Veličastno se vzdiguje sonce za gorami, i razliva svoje mile žarke po prijaznej dolini. Zvonov jasno petje oznanuje važnega djanja početek. Trume ljudi se valijo proti cerkvi, kjer 24 sodnikov prednji zasedejo prostor. Po dokončanem opravilu se vstavijo sodniki pred cerkevjo, kjer je že neštevilna množina radovednih čakala. Blizo porotnikov je stal Miloš, i njegovi sorodniki i prijatelji krog njega. —

Zdaj pomigne Volk. Gledavec množina se preterga, i v sredo skupšine stopi Ranko, spremljen od svojih. Dolg molk je ljudstvo prevzel. Počasi i trepetaje se bliža Ranko; oči od silnega joka rudeče, pogled bojzljiv i obraz iskrenega kesa pobleđen. Puška, iz ktere je nesrečni strel izletel, mu visi

čez vrat, znamenje naj večjega ponižanja. Komej se množini izvije, pade na kolena, i leze, glavo k tlam vperto, porotnikom bližej. Volk mu gre nasproti, ga vzdigne, mu puško odveže, zakadi jo na tlo i sune je z ного od sebe. Blizo stoječi planejo čez zarotjeno puško, i razdrobijo jo na sto koscev. Ranko stopi zdaj pred sodnike, ter jim glasno i iskreno oblubi, se s vsakim razsodkom zadovoliti, naj ga stane, kar hoče. Poslej se oberne proti razžaljenemu s trepečim glasom rekoč: „Miloš! v imenu Bogá, stvarnika nebes i zemlje, i svetega Ivana, jeli ti mogoče meni skajanemu grešniku odpustiti?“ — Miloš ne zine, temne oči v zemljo pobesiv. Ranko vpraša i prosi drugoč: „Miloš! Bog odpusti vsakemu grešniku, če se svojih pregreh spokori, — hočeš li ti jezo i čert do mene i moje rodovine vekomaj v svojem sercu kuhati. Glej, bolj ko bolnik po zdravju, hrepenim po odpuščenju i spravi. Oj vsmili se mene revnega i nesrečnega, ki sim si sam svojega naj drajšega prijatelja vmoril. Ah, senca njegova me povsodi preganja, o ne preganjaj me še ti s svojim sovražtvom. Moja lastna vest me peče v strašnih prepadih i veselih dolinah, v samotnih krajih i v sredi mojih pajdašev, pod milim nebom i v cerkvi pred altarjem — nikjer mi ni pokoja ni mira. Zato Miloš! v imenu sina tvojega vmorjenega odpusti, prizanesi, da bode tudi tebi Bog milostljiv v dnevih sile i trepeta!“

Dolgo molčanje terpi; vsako oko je pitajoče na Miloša obrnjeno. Prijatli i vsi njegovi odstopijo, ter mu dajo čas za prevdariti; le Ranko je ostal pred njim ponižno kleče. Miloš še ves čas molči. Oči se mu žarijo, lica so bleda ko smert, i ustnice mu trepečejo — Ni bilo v celej skupšini ne duha ne sluha; groza i strah se natihoma vsacega polasti. — Se bi bil znal Miloš dane besede preklicati, spravo odreči, i tedaj bi bil Ranko zgubljen.

Zdaj stopi Volk k Milošu, ga prime za roko, ter mu neke besedice v uho pošeptá. Rankotova žlahta jame prositi i prijatli Milošovi združijo z njo svoje prošnje. Sedaj začne hrumeti po celej skupšini, če dalje glasnej se vzdigne prepira hrum i na mah zadoni iz tisuč i tisuč gerl: „Odpuščenje, sprava!“ Temu napadu se Miloš dalej vpirati ne móre. S solznimi očmi gre Rankotu nasproti, privzdigne ga z jedno roko od zemlje, drugo pa pomoli proti nebu, rekoč: „Ti veliki pravični Bog bodi svedok, da mu jes odpustim.“ Potem ga je serčno na svoje serce pritisnil i vprío vsih v znamenje večne sprave poljubil. Veselo ukanje zadoni po celej skupščini. Na koncu se Miloš s kratkimi, pa vgodnimi besedami družtvo ogovori, oblubo ponovi, da se hoče zanaprej

terdno i zvesto tega deržati, kar je popred vpričo vsih izustil. Na to se podá cela množica, sodniki i pomirjene stranke na čelu, na Rankotov dom. — Tam so že čakali s vinom, žganjem i sterdjo napolnjeni sodi, i mize so se všibóvale pod bremenom vsakoverstnih jedil i pijač. Do belega dne je obedoyanje i napivljanje terpelo.

Predenj se ločijo, je bila prinešena denarna kazen, i Milošu slovezno izročena. Potem donesejo razsodbo u dvojnem prepisku. Obá sta visela na svilenej motvozi, i konca te motvozi sta bila vtisnjena v mali srebernik. Višji sodnik preže motvoz tako, da je pri vsakem spisku pol motvozi ostalo, i podeli vsakej stranki njen prepis, kterega si je vsaka skerbno shranila kot drago rodbinsko blagó. — S tim je bila dokončana pražna sprava, i radostipolni se vernejo gosti šele drugi dan zjutra vsaki na svoj dom. —

Med tem je Jagoda domá skoz celih osem dni nepopisljive muke i težave terpela. Med strahom i nado je omahovala. Njeno scer bistro oko je bilo ves dragi čas s solzami zalito. Zastónj si je majka prizadevala, drago svojo hčer potolažiti i s novim upanjem navdati; nevarnosti, v kterih se je Ranko znašel, noč i dan niso jej 'z misli zginile. V strašnej negotovosti ni mogla več dalej preterpeti. Strašen naklep si vmisli. Sama je nanreč hotla razžaljenega Miloša k spravi nagnuti; zakaj menila je, da imá nje ljubezen dosti moči i serčnosti k vsakemu, tudi naj težjemu djanju. Sklenila je še tisti večer v tamošujo selo oditi, predragega Rankota oteti i okove nevsmiljene osode zdroboti. Ni se bala ne dalje, ne tamne noči, ne grozne samote.

Sonce že zahaja za visocimi gorami, milo se še ozirajo prijazni griči, od poslednjih sončnih žarkov poljubljeni, po tavnivšej se dolini. Tudi bleda luna že nastopi svojo nočno pót. — Pridao je še Jagoda opravila svoje večerne posle. Bila je oskerbljena mala čreda, nasitjena jagneta i prosta večerja vkusno prigotovljena na mizi stoji. —

Skorej je bilo vse sladko pospalo i Jagoda odide v sosedno selo. Kakor da bi jej pregreha za peto postopala, beži po potih, lune žarkov jasno razsvetljenih. Že je bilo pol pota za njo, kar pride v samotni kraj, kjer se je ozek pot po tavnem zapuščenem gojzdu dalej vil. Bezvoljno Jagodo strah obleti na samotnem popotovanju. Dregotec se ji po vsih žilah izlije. — Na enkrat zasliši po germovju šumeti i derskati, i predenj se zavé, jej strašni: „stoj!“ v uho zagromi. Nemila roka jo zagrabi za njeno. Strahú i groze prepadena se ozre, i gorje! zagleda morilno orožje turškega roparja. —

Kri se ji ustavi, jezik se zavaluje; oja ostermi i se negane. Plašno vpre svoj pogled u strašen tolavajev obraz.

„Da, Allah! bogme redka sreča!“ počne po nekaj hipih tolovaj.

„Devojka, kot angeli, sama o polnoči, — u tim kraju, kjer se medvedi i volkovi vlačijo — istina srečen primerlej je to!“ —

„Pri velicem Boga, kojega oba moliva, te zarotim!“ povzame Jagoda, „ne mudi, ne vstavlaj me dalej. Strašna berznost me sili — vedi, da človeško življenje od tega trenutka zavisi.“

„Aj norica! je mi li kaj mar življenja človeškega? Mnogoterega sim že iz tega sveta spravil, i svet se vendar še po starem suče. Si mi več, kot desetero ljudi življenje. Taka sreča je redka. Tvoje krasno cveteče lice če mi prazno možnjo s svitlimi rumenjaki napolniti. Odločena si za pašeta Skadar-skega.“

To izreki jo siloj za seboj potegne. Poterpljivo gre Jagoda, kot jagnje v mesnico. Po zaraščenem gojzdu i germovju bez tira i pota jo zavijeta. Prideta na rob groznih pečin. Brezkončen prepad jima naproti reži. Strašno je bilo v njega pogledati. Med ledenimi stebri se vali divji potok s strašnim šumom i hrupom, kar je polnočno temoto še veliko strašnejšo delalo. Čez strašen prepad je ležalo okroglo deblo s raztrešenimi vejami, i to je bil jedini mostič čez brezkončen brezden. Kot šiba na vodi se trese devojka. Skerbno jo vzame ropar na roke i stopi plašen na nevarnosti poln mostič. Že je v sredi grozovitne steze; Jagoda pogleda v strašno globočino i pogleda zopet proti nebu. — Zdaj poskusi zadnjo moč — noga roparja omahuje — ino gorje! — šumeči valovi potoka pokoplejo njega i nedolžno, nesrečno Jagodo.

Drugi dan donesejo ribči Jagodino truplo na očetov dom.

Kmalu potem dojde Volk, vesel srečnega izhoda svojih opravil, i najde, o siromak! mater mrtvo poleg Jagode; neskončna tuga je materno serce prebila.

Neizmerne žalosti preliva zdaj Volk solze na grobu svojih dragih, i se podá, naveličan tako grenkega življenja, v samostan, kjer je neizrečeno tugo mirno v svoje serce zapahnil.

Ranko se podá k Gerkom, ki so prostovoljce nabirali, i zapusti na vek svojo domovino. Čez leta dni so se mu serčne želje izpolnile; vbili so ga v morivnem boju pri Samosu.

Posl. Kraljevački.

Moja domovina.

Pač vidil nemško sim deželo,
Obhodil krajev več od njé,
Prijetno res marsktero selo
Mi vpokojilo je željé;
Al mesta, sela te lepó,
Dežela krasna in velika
Me ko Slovenska pač ne mika.

Mogočno prot' nebú kipijo
Orjaške gore sivih glav,
In reke, ki v morjé bobnijo,
So kinč sloveč nemških deržav;
Pa vender bolj od tih lišpav
Me Drava, Mangert, verh Snežnika,
Me Sava, me Triglav naš mika.

Cvetlice razne se smehljajo,
Po gričkih, travnikih rasó,
Prijetno viri tam šumljajo,
Kobilce, murni vmes čverčó;
Al ljubši kakor vse letó
Mi cvétka je per nas čmerika,
Bolj travnik, vir domač me mika.

Dobrave gostosenčne, hladne,
Prijazni, kratkočasni log',
Drevesa košatljate sadne
V deželi se versté okrog;
Al vse dobrove té in log'
Ne mičejo tako ko mika
Mogočne Slave me mladika.

Tud ptičice lepó pojejo,
Po vejcah semtertje ferčé,
Veselo sladek glas ženejo
Sprelepe, nagle in drobné;
Al ljubše vse, ko ptice té,
Mi glavco ptičica premika,
Bolj petje nje doma me mika.

Prav zala je zarés Nemškuta,
Ljubézen strelajo oči,
Postava nje poznana, sluta
Marskterim serca omeči;
Ali mišji, ljubši se mi zdí,
Bolj me pobožnost šibkih mika
Devic slovenskega jezika.

Mladeneč krepk in ognjeni,
Za domovino svojo vžgan,
Je Nemeč res, junak jekleni,
Iz mnogih bitev že poznan;
Al bolj ko ta me zvest kristjan
Junak, učenc sveta rešnika,
Možák, mladéč slovenski mika.

Zatorej nemško domovino
Scer hvalim, nisim Nemcem hud;
Slovensko vendar rodovino,
Nje zvesti za njo vžgani ud
Ne hvalim le, jo ljubim tud:
Me Slave krepke hči, mladika
Pred vsimi druž'mi naj bolj mika.

Juri Varl.

Posip Dobrača.

Na jugozapadnej strani Bělaka na Koroškem se vzdiguje velikanska gora Dobrač imenovana. Kedar na verh ove gore prideš, vidiš pod seboj čelo koroško deželó s visokimi gorami opasano. Dvě cerkvici slovenska i němška stojite na golem verhu. Strah i groza spreletita člověka, če na rob stopi, na kterem je němška cerkvica sozidana, in pet tisíc črevlov globoki skoraj navpičen brezen zagleda, ki ga je velik potres naredil.

Vsi tedajšni gorotanski letopisci nam od tega strašnega potresa pripovědujejo, ki je posebno na Krajaskem in Koroškem veliko škóde napravil. Florimund, apat v Podkloštru blizo Dobrača, ki je bil priča tega posipa, nam sledeče pripověduje:

Bilo je lěta 1348. Nenavadne naravne prikazni so neko posebno prigodbo naznanovale. Zjutraj 25. januarja stoji apat Florimund pri oknu i gleda na temni oblak nad Dobračem. Kar se na enkrat zemlja strese i gora razpoči, i njeni južni děl s velikim pokanjem in hruščem se v zilsko dolino prekucne. Zila naglo nastopi, ker je njen rov s pečovjem in peskom zasut, i kar skale niso poderle, so njeni valovi poplaknuli. V zilskej dolini je bilo sedemnajst gradov pri tem potresu posutih i 10 vesi poplaknjenih. Tudi v Rožju i dravskej dolini se je tedaj mnogo gradov i pohoštev posulo. V Bělace je le maloktera hiša nepoškodovana ostala. Městna cerkev, v kterej je bilo na tisti den, kakor na praznik svetega apostelna Pavla vse polno ljudi pri službi božjej sbranih, se je tako naglo posula, da nobeden člověk ni mogel smerti vjiti. Tisíc i tisíc ljudi je moralo te dni naglo smert storiti.

Spomin te strašne prigodbe, kterej v koroškej zgodovini ni jednake, še dan današnji živi med prostim ljudstvom, ktero še sedaj s strahom pripověduje, kako se je cela Gorotanija i tudi bližnja Krajaska v svojem drobu stresla i se še mnogo gradov i hribov v bližnih deželah posulo. Ravno tako se tudi še dalje pripoveda, da se je na te strašni den več kot polovica města Bělaka, ki je poprej še dvakrat večje bilo, poplahnulo i zasulo, kar toliko gotoviše biva, ker se še današnje dni semtertje okol Belaka kar bodi iz prejšnih dob od časa do časa izkoplje.

Omika in izobraženje Slovencev.

V.

Vsim Avstrijancem je treba omike in izobraženja, da se bojo vsi pravice in svobod ustavnih državljanov poslužiti, pa tudi dolžnosti in naloge ustavnih državljanov spolnovati zamogli. Treba je toraj več in boljših šol, treba je dobrih šolskih knjig.

Pa vse to je še premalo; treba je še: boljših učiteljev — dobri učitelji — dobre šole.

Prevdarimo dones: »Kako bomo za naše slovenske šole dobre učitelje dobili?»

Se s lastnimi očmi prepričati in spoznati, kako so sloveče šole po Nemškem in Švajcarskem uravnane, kako se tam učitelji izobražujejo, in kako se oni pri nauku u šolah obnašajo: so se tri slavni gospodi iz Tersta, med njimi slavnoznani Slovenec in šolski vodja gosp. Šiman Rudmaš, u tiste dežele podali. Neki gospod, ki je bil mnogo let predsednik šolskega svetovavstva je u Šent-Galu k njim rekel: »Avstrija naj prej za živež (dostojno plačo) in za izobraženje učiteljev skerbi, in potem še le se bo smelo in moglo od šol boljši sadje pričakovati.« U tih besedah je vse zapopadeno, kar ima Avstrija storiti, da dobi boljše šole, omikane in izobražene državljanje. Avstrijska vlada naj poskerbi:

1. da se reven in žalosten stan učiteljev zboljša.

Bes je, da ima sedaj učitelj za živeti premalo, in za umreti preveč: »učitelj — mučitelj«. Lepo in resnično od te reči piše Jadranski Slavjan št. 132: »Sedajno skopo plačilo, ki je skoraj vsim učiteljam po deželi, in tudi dosti mestnim v oziru nestanovitnih prislužkov primerjeno, in domenjeno, ni zadostno, de bi od njega živeti mogli; pa tudi za stare dni se jim ničesar nadjati ni. To v priliki pokazati, sledi, kar se je K.... primerilo. K.... je bil učitelj v B.... in ko so neki učenci perve tri rede poglavitne šole dobro izognali, so njih starši ga za svet vprašat prišli, v katero šolo bi jih zanaprej dali, de bi se tako izučili, de bi pošteno živeti mogli; in za kateri stan bi jih po njih dušnih močeh pripravljati mogli.

Neki učenc je naravnost rekel, de bi rad učitelj bil; učenc namreč, ki se je zavolj svoje pridnosti in dobre glave tako dobro ponašal, de je učitelju slabe učence učiti pomagal.

K... je tedaj svēt dal: Dajte ga v 4. red; naj ga dobro izdela, če je treba tudi troje let; zraven pa naj se orglati in peti uči, pa naj gre v detovódski tečaj. Pa veste, kaj so mu odgovorili? Česa bi mu se pa neki pri šolah nadjati bilo? Če bi tudi tu ali tam na deželi 200 f. do 300 f. dobil; kaj bi pa v starosti imel? — Če pa, so nasproti rekli, izdela samo gimnazium, bo šel, če bo treba v te ali uni grad pisat dokter se izuri; res da ne bo nekaj časa nobeniga plačila imel; pa bo vsaj kaj obrajtan, in sčasoma mu 400, 500 do 600 f. ne bo manjkalo in bo dobro živel. — Če se bo pa naprej učil, zna biti duhoven, ali če homo zamogli, ga homo dali, de se bo postav učil, in tako zna biti pisar, sodnik, komisar in morde svetovavec; če pa tudi ne, mu 700 — 800 f. nikoli mankalo ne bo; in toliko je že dosti, da se lahko živi. In tako ni svet siromaka K... nikol nič veljal. Se čevljar, ktereга sin je K... prosil, de naj bi njegovega očefa naganjal, de bi mu, izuriti se za učitelja in organista, orglati se učiti dal, mu je odvernil: Če bo moj sin priden čevljar, bo ložej živel, kakor de bi učitelj bil. Koliko se tedaj učiteljski stan obrajta!

Ni človeka, ki bi potrebnega živeža si pridobiti ali zlajšati ne iskal; zatorej si tudi med učitelji neki, če ravno jih ni dosti, s pisarenjem, s nespodobnimi kupčijami in še clo s oder-tijami pomagati iščejo, in šolo v nemar puščajo, brez de bi pomislili, kaj bo iz tega za se in za šolo zraslo! Izrasejo pa nesložnosti, pritke, prepiri in tožbe med učitelji in duhovni, med soseskami in oblastmi; to učiteljam in šolan slabo ime prinese; pristojno čast zmanjša in jih večkrat clo ob njo pravi. Če se temu do dua gre, se najde, de vsega tega je krivo, ker si je učitelj kaj malega pridobiti prizadeval.

Veliko učiteljev na deželi bi si radi pošteno kaj pridobili; pa nimajo priložnosti; nekteri bi radi detovódske knige ali bukve, se bolj izuriti, brali, pa jih nimajo, in si jih kupiti ne morejo; nekteri si kolikor le more krajcjarjev prihrani, de si kakšne detovódske bukvice kupi, pa koliko mu to pomaga, ker se skoraj vsake take male bukvice na veči naslanjajo, ki si jih pa zavolj draginje kupiti ne more.

Učitelji v mestih si kaj pridobé, ko po šoli s nekoliko učencami nauk ponavljajo. Če takih učencov veliko imajo, si precej dobro za živež pridobó. Ni li pa žalostna, ko mora učitelj, ki v šoli od dne do dne po 6 ur uči, po posamesnih bisah učiti in se moriti, de si živež pridobi? Se tukaj ni skoraj nobeniga učitelja v nižjih redih, de bi zavolj velike draginje živeža in zavolj zmiram večje draginje staniš se tako mo-

riti ne moral. Lani so govorili, de so stanišča podražele zastran papirnih dnarjev, letas pa se zgovarjajo, de je hišna dača po $3\frac{1}{2}$ od sto poskočila in terjajo po 10 — 25 f. od sto več od stanišč; tako de stanišča, ki so se pred 8 let za 180 f. dobile, zdaj že okolj 275 f. do 300 f. s. d. stojijo. Kdor tedaj zavolj stanišča noč in dan učiti mora, kdaj se hoče kaj izuriti?

Še slabši se godi učiteljam po deželi: Njih živež obstoji sploh v temu, kar jim kmet od svojih pridelkov da in v učbarini. Pa koliko grenkih mora učitelj večkrat slišati in požreti, ko pride v hišo, ki je bila po okrajni oblasti prisilena mu učbarino pretečenega leta plačati, in ki jo je posiliti moral, ker ni od česa živeti imel.

Iz tega se tedaj očitno vidi, de — dobre učitelje šolam pridobiti, je treba napraviti, de bodo od česar živeti imeli, in de, ko bodo pridno učili, se jim ne bo bati, kaj bo z njimi, kadar ne bodo več učiti mogli."

Minister notrajnih oprav, gosp. Dr. Bach, je u svojem občno pohvalenem pismu na vse deželne poglavarje rekel: „Zadobljene zasluge in vterjena skušenost se vselej čistajo in svoje plačilo dobijo; vsotej se bom jaz tudi za to potegoval, da bi zvesti in zasluženi uradniki zastran stanovitne službe in zastran dostojnega pensiona postavno oskerbleni bili, in da bojo moži, ki deržavi s udanostjo in zvesto služijo, brez skerbi zastran svoje prihodnosti.“ Ove ministrove besede se pri vsih verstah deržavnih služabnikov lepo in veselo spolnujejo: le samo na borne učitelje se celo pozabi, le samo učitelji ostanejo stare sirote; vse se veseli in raduje novih časov in ustavnih naprav, kaj bi le imeli sami učitelji žalovati? Latinci pravijo: *Plenus venter non studet libenter*, poln trebuh se nikar rad ne uči; — jaz pa pravim: prazen trebuh se čisto nič ne uči; gladoven trebuh nema ušes, ne sliši; gladoven trebuh se ne da s lepimi besedami spokojiti. Kdor hoče svoje dožnosti spolnovati, mora se prej najesti; kdor hoče rad in iskreno delati, mora se do sitosti najesti: pod praznim trebuhom opadajo noge, in glava nad njim kina. Dajte toraj učiteljem dostojno plačo, tako morete tirjati dostojno delo; dajte učiteljem dostojni živež, in pobožni, modri in pridni mladenči bojo učiteljski stan nastopili.

Da se žalosten in reven stan učiteljev zboljša, je pa treba:

- a) da se njih letna plača poviša; ne bo gotovo preveč, ako bojo učitelji po deželi 300 — 400, u terгих 500—600, po mestih 700—1000 rajn. sr. na leto dobivali.

b) da učitelji svojo plačo iz kake denarnice potegnejo; gerdo in nedostojno je, ako mora učitelj u sobotah od svojih učencev groše pobirati, s mavho od hiše do hiše beračiti, po plesiščih goditi itd.

c) da se, kar so skoraj vsi učiteljski sbori prosili in tirjali, mežnarija od šole odloči, alj pa saj učiteljem toljko doda, da bojo u stanu, kakega hlapca deržati, ki bo zvonil, obhajati hodil, cerkev čedil, uro navijal, sveče prižagal itd. Ako se učiteljem mežnarija odvzeme, ne bojo preveč zgubili, ker jim pevska služba (Chor- und Organisten-Dienst) še ostane.

Marsikteri bravec bo pri tonu mislil: Vse prav in lepo, ali odkod denarje? Jaz pa odgovorim: Kar je drugod mogoče; zakaj bi ne imelo pri nas mogoče biti? Kar smo zgoraj za učitelje prosili in nasvetovali, to učitelji u drugih deželah že imajo. Avstrija mogočna in krasna, Avstrija bogata in od Boga s vsimi darimi blagoslovljena bi svojih najpotrebniših služabnikov dostojno in pravično plačati in rediti ne mogla! To naj veruje in zapopade, kdor hoče in more, — jaz ne.

Kako pa se mora zato naša država vladati, kako naše denarstvo uravnati, kje potrebni pripomočki pojiskati: to naj tisti prevdarijo, kateri so za to poklicani, in kateri oblast u rokah imajo. —

Avstrijanska vlada, če hoče boljši učitelje zadobiti, naj dalej skerbi:

2. da se učitelji za svoj visoki in imenitni stan dovoljno pripravijo in izobražijo.

Da je kdo učitelj na deželi postal, ni blo treba veliko znati; kdor je 3 alj 4 klase nemških šol, in potem trimesečni detovodski poduk (Präparandenkurs) objiskal, je mogel šolsko službo dobiti. Zato je pa tudi učiteljev na deželi, ki komaj brati, pisati, alj računati znajo, ki ne vedó kake listič pravilno sestaviti.

Tako žalostno je blo za šole na nemških krajih; kaj se boš čudil, da po slovenskih pokrajinah mnogo učiteljev naletiš, ki ne vedó, kako se „Buchstab“, „Selbstlaut“, „Mitlaut“ itd. itd. po slovensko pravi, ki slovensko brati in pisati ne znajo, ja takih boš mnogo našel, ki slovenskih pismen ne poznajo; in ti bi imeli slovensko mladino učiti: kar nemaš, nemoješ dati! Zato slišiš u takih slovenskih šolah od „buhštabov“, „selbst-lavtarjov“, od „silbov“ in „grundwortov“, od „beiwortov“ in „zeitwortov“ — od „einheitov“ in „cehnarjov“, od „adirenja“ in „abciehenja“, od „postnov“ in „sum“ itd. itd. Človek ne veš, alj bi se smejal alj jokal! To se pravi zlati čas mlado-

sti moriti, in bistroumno mladino pačiti in kvariti. — Kakšen boče enkrat odgovor? — Kdor je pa hotel u kako mestno šolo za učitelja priti, je moral šestmesečni detovodski poduk poslušati; pa večidel tudi te ni bil piškovega oreha vreden.

Po pravici se sme reči, da so učitelji se večidel za svoj stan le slabo pripravljali.

Zato hvala in slava visokemu ministerstvu, da je tej velikej in škodljivej napaki v okom prišlo. Ukaz vis: ministerstva javnoga uka od 17. sept. 1848 š. 6111 zapove, da morajo šolski pripravniki cele dve leti detovodski poduk obiskovati, in u mnogo predmetih — blizo 20 — se učiti in uriti, in zlasti tudi u svojem materskem jeziku; ravno te ukaz tudi učitelje opominja, pri detovodskemu poduku se iskreno udeležiti, in zraven tudi sredstva za zobraženje učiteljev nasvetovati. Vsaki prijatelj šol in omike mora to napravo ministerstva pohvaliti, in sme sečasoma boljnih šol pričakovati; pa vendar se mi resnično zdi in k' sereu gre, kar Jadranski Slavjan št. 133 piše:

Po novi napravi se detovodstvo sedaj po dve leti in veliko ur vsak tjedan uči; pa le se ne sme naljati, de se bodo prihodu učitelji tako izurili, kakor bi treba bilo, de bi se v blagor ljudstev izurili. Pervič se jih malo detovodstva učiti loti, drugič ninaajo prave priložnosti, izuriti se v vsih rečeh, ki so potrebne, de bi ljudstvo zdravniti, v živi veri in dobrih zaderžanju podučiti, in vse njegove opravila prav vravnati mogli. Do leta 1848 so tudi latinskošolci, in marskteri, ki je želel učitelj biti, se detovodstva, ki se je pol leta in le po uro na dan učilo, lahko učili. To je scer učencam, ki so se posamesne učiti postavili, zatorej svoj uk tje več, tje manj v nemar puščali, večkrat pa clo šole popustili, veliko škodilo; šole so pa le več takih za učitelje dobile; večim so sedajni učitelji taki.

Zanaprej ni več šoli se ne po ti polti učiteljev naljati. Učenci latinskih šol pa sedaj v posamesnih hišah več ko kdaj učivarijo. Razloček je ta. Poprej je bilo jim treba s detovodsko spričbo se skazati, zdaj pa, ko se svobodaost poduka prav ne razumi, zdaj se že učenci nižih latinskih rečov učivariiti prederznejo.

Noben pameten človek ne bo rekel, de ni ljudstva omikati treba; vsak si želi omikan biti; — treba je tedaj skerbeti, de se ves narod, vse ljudstvo omika. Narod omikati pa se ne pravi, posamesne verste ljudi čez druge povzdigovati; ampak vsakega človeka po svojih opraviilih v stan postaviti, de moči in dari, ki mu jih je Bog dal, spodobno obračati in vpotrebovati razume in zamore. Zatorej so nekdamue ljudstva, ki so

se prave omike razveseljevale, kmetovavstvo visoko in več ko vsak kateri si koli bodi stan, obrajtale in cenile. Le trinogi in bojevavne in latinske ljudstva so kmetovavje v nemar puščale. Ljudstva dobro omikane, Egipčani, Izraelci in Rimljani so spoznali, de poljodelstvo je pripravao glavo razsvetliti in serce požlahtniti. In res, kjer koli ljudje zemljo razumno, radovoljno in serčno obdelujejo, so dobri, zdravi in čversti na duši in na telesu. Ljubezen do poljodelstva je tedaj treba probuditi! Kjer je ljubezen do dela doma, ni postopanja, izvira vsih nespodob. Poljodelstvo podpira dalje mnogoverstno dobro zadržanje. Kdor zemljo umno obdeluje ne more biti brez vere. Kdor pametno po svetu hodi, Boga povsod pred očmi najde; čudeži vsigamogočnosti, modrosti, in dobrote božje mu vedno serce k nebesam povzdigujejo, in veselje, hvaležnost in čast, ki jo v sercu proti Bogu čuti, pobožne pesmi peti naganja.

Sedajni napravi, prihodne učitelje izuriti, pa ne bo dano, tega lepega namena doseči; zakaj prvič nimajo prihodni učitelji priložnosti se kmetovavstva tako naučiti de bi ljudstvo, kakor bi treba v njem podučiti mogli; drugič nima sama, kakor nimajo šole, potrebnih pripomočkov, kmetovavstva se primiti, ne ga učiti.

Koliko more pomagati, če se tudi kmetovavstvo vsak tje-dan neke ure uči, posebno v mestih, kjer ni kmetije blizo šol; kjer je deleč iti treba, prej ko se va-njo pride, kakor tukaj pri nas; kjer se kmetovavstva skoraj v djanje obračati učiti ni moči; zraven po se sem ter tje hodé toliko časa zapravi.

Tudi poduk v petju ne bo sadá, ki se čaka, pernesel, če se bo le 1 ali 2 uri na tje-dan učilo, kako se ima peti, ali pa če se bodo le nektere pesmi peti učile.

Orglati se navaditi ni en sam glasovir več prihodnim učiteljam dovolj, zakaj kdor se orglati navaditi hoče, mora se veliko vaditi. Koliko je pa brez orgel se navaditi moči, naj sodi, kdor tega razume; orglati znati pa je učitelja, ki hoče ljudi v cerkvi pobožno ganiti, prav potrebno.

Kar pa druge predmete uka tiče, se jih prihodni učitelji, posebno ti, ki od doma nobene pomoči nimajo, zavolj tega ne bodo dobro navaditi mogli, ker si veliko prizadevati in druge učiti morajo, de si potrebni živež pridobé, posebno ker se jim vstanovnice (stipendji) če jih tudi imajo, še le med letam podarijo. Obložijo se tedaj preveč s zasebnim učenjem; ž njim nar lepši čas, ko bi se uriti mogli zapravljajo, po starim učé, in se tako vodstvu, ki se ga uče, vkljub, krivih vodb privadijo. Tako ne bo tedaj moči starega kopita odpraviti.

Če se Avstrijske naprave, prihodne učitelje izuriti, kakor smo jih tukej razložili, ptujin permerijo, se vidi, de so ptuje veliko bolj pripravne, ker imajo vse priprave, ki so potrebne, prihodne učitelje v uku in v djanju prav izuriti.

Med ptujini napravami za prihodne učitelje je pa prosto semenišče v vasi Krajclingi *), po svojim sadu soditi, naj pripravniši, ker je navadnih pomankanj prosto in ker, kar je učiteljam, ljudem in deželi želeti, prav po naravi, s nar manjšimi stroški, in nar gotoviši doseže. S čem pa doseže? Omikaje glavo, serce in roke.

Kar je nekaj časa sem, se je že več glasov po cesarstvu slišati dalo, de naj bi se semenišča, prihodne učitelje podučiti, napravile; več njih pa, de naj se za prihodne učitelje vstanovnice napravijo, se jim v pomoč dajo, in de naj pri posamesnih stanujejo. Ti, ki so to svetovali, so si tako mislili: Prihodni učitelji bodo prihodni omikavci družin, bodo sami družinski očetje, bolje je tedaj, de s družinami v posamesnih hišah stanujejo. Ta ni clo prazna, in ko se nar bolj na stroške gleda, lahko premaga.

Ali vsakdanja skušaja uči, de 16—20letni mladenči v družinah še prav živeti ne znajo in tudi primere, ki jo s šolo imajo, ne razumé, ter razumeti sploh nemorejo, dokler se detovodskih pravil prav dobro ne naučé; zraven pa preveč lepega časa se izuriti, zapravé; zatorej stanovati v posamesnih hišah prihodnim učiteljam dobrega, ki se pričakuje, ne prinese, temveč jim veliko škodi. Prihodne učitelje bolje izuriti, je tedaj v resnici semenišča napraviti potreba. V semeniščih pa je treba, de prihodnim učiteljam ves poduk in vse da in prisvoji, kar jim je treba, de bodo v sercu čutili, kaj će reči, narodni učitelji biti, in de bodo ljudstvo, kakor je treba, primerno in ročno omikati razumeli; zraven pa se ne sme nič kaj takega terpeti, kar bi navadne neprilichnosti semenišč, prazno vseznost, hinavstvo, razklanost itd. seboj prinesiti moglo. Semenišče v Krajclingi pri vodanskim jezeru naj bo zgled, ono naj se posnema. Res, bolj ko se duh, ki v njemu vlada, premišljuje, bolj ko se pregleduje, kolikoašna je njegova dobrotljivost za šolo in hišo; bolj se v sercu želja vnema, de bi tudi v naši državi takšne semenišča, učilstvo popraviti in povzdigniti, se napravile in vstanovile.

Takšnemu semenišču za prihodne učitelje je pa najprej velike kmetije treba, de bodo priložnost imeli, v djanju se naučiti, česar jim bo treba, kmete podučiti, de Bog je namreč

*) Mi ga bomo u drugokrat popisali.

vsakateremu kraju sveta moč dal, vse privediti, kar je za živč potrebna, če ga človek po njegovi legi, nizkosti ali visokosti obdelovati razume, in tedaj tako seme va-nj seje in tak sad sadi, ki ga navadno podnebje ne tare in zatira. Šola je treba, da ljudi uči zemljo spoznati in obrajtati kakor rudno žilo blagostanja, in se stare navade in predsoda iznebiti: Ta kraj ne rodi ko to ali uno; ne prinese in ne more prinesiti več ko toliko! Šola je treba, da ljudi na duši in na telesu zdrani, jih misliti, delati in pridni biti naganja; jih uči moči, ki jim jih je Bog dal, prav obračati in vpotrebovati, jih ljudje v resnici biti, in visoke vrednosti, ki jo kakor podoba božja imajo, se zavediti uči in vadi.

V semenišču je dalje treba, da se prihodni učitelji peti, goditi in orglati po pravilih in v djanju tako dobro navadijo, da bodo kakor hitro jim bo učiti početi, serce mladih in starih pri občni službi božji milo in pobožno ganiti zamogli.

Nima se pa v semenišču terpeti, da bi se kaj posvetnega in nespodobnega goditi učilo; da bi šole po deželi, kakor se je že kje zgodilo, sčasama ne bile šole godb in kratkočasnic, in da bi učitelji pri svatbah in pri občnih veselicah goditi ne mikalo.

Kar druge predmete poduka tiče, je treba jih početno in ne učeno učiti. Vsako reč je treba natanko in čisto razložiti; vsako reč je treba, da prihodni učitelji sploh in posebej v vsih delih, prav dobro skoz in skoz razume; od vsake reči je treba, da vejo, kako se da v telesni in dušni prid obrniti; vsake reči je treba, da se tako dobro naučé, da jo bodo lahko in ročno v djanje postaviti mogli. Varovati se je pa treba vsakega lepotičja, ki bi razumnosti škodilo.

Poslednič je treba, da se semeniščani v djanskim letu vsak predmet uka po primerni vodbi narprej posamesne učence, po tem pa celo šolo v pričo semeniščnega učitelja učiti vadijo.

Nar veči skerb v semenišču pa ima biti, v sercu semeniščanov pravi strah božji rediti; vse reči in vsi predmeti poduka naj strah božji navdihujejo in množé.

Vodja naj bo zgled modrega hišnega očeta, in naj s semeniščani kakor s svojimi sinovi ljubeznivo in resno ravna. S mladenci se posebno v sobivališču tako ravnati da; in prihodni učitelji se bodo v svojih opraviilih tako ravnati navdili; in ko bodo s družino lepo ravnali, se bo cela občina po njih izgledu toliko več vergla, ko bo vidila, da so dobro učeni in odgojeni; zgled ji bojo v vsih rečeh. Takšne semenišča bi šolam dobrih, v pravim duhu izgojenih, prostih, pohlevnih učiteljev in rediteljev dale, in zanemarano ljudstvo bi se v malo letih omikano in izobraženo vidilo.

Takšne semenišča bi pa država napraviti morala. Stroškov bi tudi toliko ne bilo. Tla na deželi niso toliko drage. Morde bi se kje še tla in pohišje v blagor cerkve ali šole zapuščene našle. Za živež v semenišču bi pa vsak semeniščan nekoliko plačati moral; ko bi se učiteljski stan povzdignil, bi tudi sine bogatih starišev va-nj stopiti mikalo, ne bi več pribežališče takim bilo, ki si drugači živeža prislužiti nemorejo: Zadosti bi pa tudi v vsaki kronovini eno semenišče bilo, več njih bi prihodnih učiteljev lahko enako ne izurilo.»

Tudi jaz sem te misli: šolski pripravniki se nimajo preveč reči učiti, alj to, kar se uče, dobro in temeljito; dalej oni se imajo učiti najprej to, kar je potrebno, potem še le, kar je koristno in lepo; oni se imajo tako izuriti, da bojo kmetom in učencem pri vsih rečih, naj zadenejo kmetovanje, alj lepo zadržanje u cerkvi, u vsakdanjem življenju, proti vladi itd. — za lep izgled služili. Bog nas obvari pred vseznanci, pred bahači, in pred razujzdneži! Ti bi bli toča za naše šole. Omikati se toraj morajo u lepej razmeri: Glava, serce in roke.

Slednič mora Avstrijanska vlada skerbeti:

3. da bojo učitelji v omiki vedno napredovali

Slavni učitelj gosp.: M. Stojanović govori svojim bratom učiteljem takole: »Važno je, bratjo mila! in krasno mesto, koje mi u državi zauzimamo, važno posebno u sadašnoj dobi. Nam je izročeno upravljenje, izobraženje in prosvetjenje mladeži našega zanemaranoga, potlaččenoga, in u luži tudjinstva potonutoga naroda jugoslavenskoga; u naših je rokah ona mila mladež, na kateroj velja osnovati boljo budućnost naroda našega; u naših je rokah sreća prihodnoga naraščaja, in nada dobrog in srečnoga potomstva, na katerom stoji naša domovina, na kterom stoji čast in slava naroda.» Res! zlatavredne besede iskrenoga vlastenca! Stan učiteljski je ravno tako imeniten, kakor težaven: starišem izrediti pokorne otroke, gospodarjem zveste posle, državi pridne in zveste državljane, cerkvi brumne in prave kristjane, — to vse storiti in oskerbeti, biti visim vse, je ravno tako imenitno, kakor težavno. Zato se pravi učitelj nikolj ne izučí, on u omiki vedno napreduje, on raste kakor na starosti, tako na vednosti in modrosti. Ako pa hoćejo učitelji u omiki napredovati, je treba:

a) da učiteljske sbore (skupščine) deržijo.

Visoko ministerstvo je 2. sept. 1848 št. 5692 zaukazalo, da naj učitelji pogostoma skupščine derže, da se posvetujejo glede vsega, kar bi za povzdigo in pobolšanje učilnic koristno biti moglo, in da zapisnike tih skupščin očitno na znanje dajo. Prav upravlane skupščine učiteljev kakega okraja so neizrečeno

koristne. Ravno učitelji naj bolj znajo, kje u šolah največ menka, kaj bi blo storiti, da bi se šole prav uravnale; tam sliši kaki mladi učitelj, kaki se kaki star in skušen učitelj pri nauku obnaša; tam oznani kakij gospod, kar je u kakej knjigi alj u kakem časopisu zastran šolskih zadev bral: tako se prijazno pogovarja in izobražuje. Zato vis: ministerstvo take skupščine rado vidi, in ni dolgo, kar je nektere učitelje na Štajerskem zavolj toga javno pohvalilo. Škoda je, velika škoda je, da se ta koristna in imenitna reč u tako veliko krajih zanemara! Pa ne bo več dolgo taka: ministersko podučenje za deželne šolske oblastnije govori takole: »Šolski svetovavec ima tudi poznati učiteljske skupščine, in predloge storiti, kako bi se one imele uravnati. Za sedaj se bo osebno prizadeval, da se pri njih bolj izobraženi duhovniki in učitelji vdeležijo. Tim skupščinam bo on večbart prašanja poslal, ki bi vtegnile, take učitelje podupirati, ki še niso godni prave reči za pretresovanje izvoliti, zraven pa tudi njemu marsikako potrebno reč razjasniti.» Ako Bog hoče, te lepe besede ne bojo samo na papirju ostale, in tudi zastran učiteljskih skupščin se smemo nadjati veseliših časov!

Dalej je treba:

b) da učitelji dobre detovodske knjige in časopise berejo.

Novi časi — nove potrebe; nove potrebe tudi pri šolah in šolskem nauku; svet vedno napreduje, kdor knjig in časopisov ne čita, zaostaja in, tako reči, splesnije in ostari, naj bi bil nekdaž še tako izversten učitelj; »brati in učiti se» naj bo geslo vsakoga vestnoga učitelja. Nemci imajo takih knjig in časopisov — in to izverstnih — zadosti, katerih se tudi slovenski učitelji s velikim pridom poslužili bojo.

Pa vender še veliko boljši in koristnejši je, da slovenski učitelji slovenske knjige in časopise prebirajo; in — bodi Bog zahvalen! število takih slovenskih, prav izverstnih knjig očevidno raste. »Drobtince«, »Blaže in Nežica«, »Majerjova slovnica«, njegov »spisovnik« njegovi »predpisi«, so za vsakega učitelja zlate bukve, ker navkoslovje (metodiko) učijo, kako se ima vsaki predmet otrokom razlagati. Tudi naša »slovenska bčela« bi lahko za gg: učitelje prav imeniten in podučen list postati zamogla, ako bi slavenski detovodci in učitelji u njo dopisovati blagovolili. Zato naj vsi gospodi, katerim napredek naših učiteljev, naših šol, in našega ljudstva na sercu leži, pridno šolske reči zadevajoče sestavke pošilajo, alj saj opomnejo, od čega bi blo dobro in koristno pisati: vredništvo bode rado in hitro postreglo: »s jedinjeno močjo« že pojde. Še jedno

reč moram čestivrednim bravcem priporočiti; od novoga leta 1851 bo visoko ministerstvo neki časopis za šolske zadeve na svitlo dajalo; gotovo bo te časopis prav dober kup in zlo imeniteu.

Pa sopet slišim kaknega gospodina kričati: le pisari, le pisari, da bodeš sit, — alj dnarjov, dnarjov menka. To vse vem in poterdim; alj jeden krajcar vsaki den na stran djati, to pa še vender vsaki zamore, in za tako lepo in imenitno stvar tudi ni preveč; in glej! imaš vsako leto 6 rajn: 5 kr, sr.: za svoje dušne potrebe; in boljši je, da včasu lačen u postel ležeš, kakor da bi svojo napredovanje clo zanemaral. Ako pa resen še tega ne moreš pogrešati, pojdi, jišči, terkaj in pros; gotovo bodeš našel takih gospodov, ki ti bojo knjige in časopise na nektere tedne radi posodili. Veliko bi blo pomagano, če bi se u vsakej tehantiji knjižnice in bravna družtva napravile! Ko bi blo u vsakem okraju 20 — 30 družbenikov, in ako bi premožnejši vsako leto po 2, bornejši po 1 rajnišu dajali, kako hitro in veselo bi knjižnice rasle, in kak vesel sad bi prinesle! —

Na koncu svojega sostavka še enkrat ponovim, kar je gospod u Šent - Galu rekel: „Avstrija naj prej za živež in za obraženje učiteljev skerbi, in potem še le se bo smelo in moglo od šol boljše sadje pričakovati.“

Uvod k splošnemu zemljopisu.

(Konec.)

§. 6. Splohni pregled vodá na zemlji.

Krog polnočne pike leži polnočno ledeno morje, in krog poldnevne poldnevno ledeno morje, kateri se tako imenujete od ledu, ki ju pokriva. Krog pik je morje z večnim ledam pokrito, ki se ne gane, ne ztaja, torej človek, ki bi semkaj prišel, bi ne vedel, alj na zemlji, alj na morji stoji. Kakih 20 stopenj proti vrvnovarju se pa led toliko otaja, da se v velikih plošah po morji vlačí, se hribam enako kopiči, in barko, ki se med leté hribe zabaše, kakor bučo zmele.

Drugo imenitno morje je zahodno alj atlantiško morje. Leži pa na zahodni strani Evrope in Afrike; zatorej se mu zahodno morje pravi. Leto morje seže proti zahodu noter do

Amerike: — Znan kos zahodnega morja je sredozemno morje, ki med Evropo, Azijo in Afriko leži. Levo morje objame laško deželo na zahodni in izhodni strani, kar vidiš na izhodni polovici zemlje, in seže na izhodni strani do Tersta, na zahodni do Genove. Iz sredozemskiga morja se na polnočnoizhodni strani memo Carigrada pride v črno morje, katero leži med Evropo in Azijo.

Tretje imenitno morje je izhodno alj tiho morje, katero na izhodni strani stare zemlje leži, ino do zahodne strane Amerike seže.

Četrto imenitno morje je poldnevno alj indisko, katero pod Indijo proti poldnevu leži. Južnozahodni kos tega morja se arabsko imenuje, ker pod Arabijo leži.

Razum morja najdemo na zemlji veliko jezer, rek in potokov.

§ 7. P e r d e l k i.

Vse, kar človek od zemlje perdobi, imenujemo perdelke. Razločimo pa rudne, zelšne in živalske perdelke. Nar obilnejši perdelke da zemlja v vročim pasu krog vravnovarja. Tukej najdemo zlato, srebro, žlahne kamne; tukej rastejo poper, muškatne hrušice, klinči, kava, kafra, pomoranče, pavčki (dátelni), mandeljni, palme, sladke vina, prožilka, pavola, svila, tukej živijo sloni, kamele, levi, tigri, opice, štruci, papige, velike kače, krokodili i. t. d.

V hladnim pasu imamo zeliša in živali sredne postave in dobrote, kakor zafran, limbar, pavolo, vinsko tertó, kostanj, sadje, večsortno žito, korun, duhan, konoplo, lan, les, — govedje, ovce, konje, prešiče, mačke, mnogosortne ptice, in zverine.

V merzlim pasu zemlje najdemo le razpurko (pokvečen les), korenine, mahove, pse, severne jelene.

Neke zeliša po vsi zemlji najdeš, kakor mah, resje, jagode; tudi neke živali, kakor psa, govedje, ovce, konje, prešiče, mačke, lesice, medveda, zajca, orla, gos, kuretuo.

Morje človeku hrani morske soane, ki u polnočnim atlanskim morji živijo. Po 60 čevlev so dolgi, po 2 jezera stontov tehtajo, in dajo ribjih kit in dokaj masti. Stanik je v polnočnim morji doma, se poleti na englesko permorje perplete, in nasolen k nam pride. Čok tudi v polnočnim atlanskim morji živi. Pozimi pride iz globočine na verh vode, kjer ga Hollandčani, Anglani, Francozje vjamejo, posuše in na prodaj dado.

Vsakosortne ribe in želve v Terstu na tergu vidiš. Veliko ljudi na zemlji od samih rib živi. Tudi korale in bisere iz morja dobimo. Korale rastejo kakor drevesa na skalah alj dnu morja, biseri se pa v ostrigah najdejo.

§. 8. Človek.

Človeka je Bog gospodarja zemlje postavil, ino mu je vzkazal se vsih stvarjenih reči zmerno poslužiti. Tudi zeliša in živali, ki so človeku posebno potrebne, je Bog po vsi zemlji razkropil; druge naj si pa človek v trudu perdobiva. Jezer in jezer ljudi na zemlji prebiva, in sicer v Evropi 250, v Azii 509, v Afriki 120, v Ameriki 50 milijonov, v Avstralii 2½ milijona. Po različnosti života, posebno obraza razločimo tri poglavitne narode:

1. Kavkaski narod z belim obrazam, ki prebiva v Evropi in zahodni Azii. Tega naroda je kakih 500 milijonov.
2. Mongolski narod z rujavim širokim obrazam, črnimi lasmi. Leta prebiva v izhodni Azii, Ameriki in polnočni Evropi. Tega naroda je kakih 300 milijonov.
3. Zamorski alj etiopski narod z črnim obrazam, z črnimi, kodrastimi lasmi. Leta narod prebiva v Afriki, po poldnevni otokih Azije ino v Avstralii. Tega jih je kakih 200 milijonov.

Vsi ljudi kakih 860 različnih jezikov, in kakih 5000 narečij govorijo. Veliko ljudi živi od ribarije, lovitve in živinoreje in nima prave domačije. Ne prebivajo v mestih alj vaseh, še clo terdnih hiš nimajo. Nekteri so vedno pod milim Bogam; nekteri se pozimi v jame pod zemljo alj v sneg zarijejo, poleti pa hodijo z trebuham za kruham.

Poprašaj ktere vere je kak narod, in vedil boš, koliko je umeten in prebrisan. Veliko ljudi še ne pozna Boga iu Jezusa, našiga odrešenika; veliko ljudi dremlje v krivoveri. Čestitljivi misjonarji naše vere se vedno trudijo, perdobiti več zgublenih ovc večnemu pastirju, in Bog njih trud očitno podpira.

Nekaj od belih žen,

s posebnim obziram na Koroško.

Béle žene se v raznih krajih Slovenije različno imenujejo; na Koroškem njih navadno imenujejo „sibile prerokile“, na Zili

„bèle“ ali „častljive žene“ v Rožju „želik - žene“, na Krajskim „rojenice“ in v nekterih krajih Štajerskega „morske deklice.“ Tudi Nemci v Labudski dolini jih poznajo in njim pravijo „heidniſche Weiber“, drugi ponemčani Korošci njim pa velijo „Wile - weiss“, ali „weiſſe Frauen.“ Te ženske so stanovale skoro v vsaki fari na stanovitnih mestih: v pečinah, pri virih, potokih in rekah. Tukej so one živele proste in slobodne brez zakona, ločene od možkih. Tako so prebivale na Koroškim, p: v spodnji Rožki dolini blizo Kaple „proti jugu v gori Ostrovci; tukaj se še dandanašni vidi ognišče; v žalik-jami ne daleč od Bilčevesi (Rubmannsdorf); V gornim Rožju so bile v Vertinovej peči“ pod Krajem; pri orlovi peči“ v Podgorjanski fari (Maria Glend); blizo „Sent-Ilia“ v tako imenovani „babji cirkvici.“ Pod verhom Golice planine (Koralpe) v Labudski dolini je neka peč, „Eptſelſofen“ imenovana in ne daleč od ondod na humu „Reinſogel“ na katerih so Vile stanovale (kakor Nemci teh krajev terdijo). Na Zilskim (Zailthal) so prebivale v Taboru blizo „Pečnice“ in blizo Podenskega grada (Bodenhoff). Želik - žene niſo rimske Parke, pa tudi ne gèrčke Nympe ampak prave slovenske bitja iz predkristjanske dobe, prerokinje staroslavjanske, in duhovnice vére naših prednikov. One so prerokovale prihodnje vréme, sanje izlagale, narod polje obdelovati, rudo kopati, ter železo in druge rude variti učile. Doznale so zdravilno moč vsakega zeliſa, zato so tudi zdravila pripravljale. Iz sonca, mesca in zvezd so letino prerokovale, so dokazovale kdaj in kako gré sjeti, in na visokih humih stoječe so svetke (praznike) napovedavale. Rade so priſle v vaſi k ljudem jim dobrote déliti; radoval se je vsaki kmet, ki je želikženo na svojim polju zagledal, misleč da mora zdaj njiva obilno roditi. Kar so bèle žene vkažale, vse je bilo prav, in živa résnica. Srečen je bil zato vsaki gospodar, ki je storil, kar mu je bèla žena zapovédala. Zato so jih naši predniki toliko častili.

Od kadar so se pa koroški Slovenci h kristjanski veri spreobrnili, je tudi slava želik-žen zginila. Narod pripoveduje, da se je to tedaj zgodilo, ko so ljudi začeli po noči žvižgati (kar se dan današnji za gréh dèrži), in vukati, zavolj tega (pravijo) so bèle žene v skrite kraje pobegnile, tako da njih danas nihče več viditi nemore.

Narodove pesni.

Tri device.

(Štajerska iz mesta Sloven-Bistrice, zapisal g. Drobnič. Vsakaj redki se prista-
vi: Sam Bog nam pomagaj no Marija, — samo posleđujim četirim ne.)

Tri device po polji rajžajo

(Sam Bog nam pomagaj no Maria!)

Perva je tergala marijon, —

Druga je tergala fajnov cvet, —

Tretja je tergala rožmarin, —

Perva je pila s kangelce, —

Druga je pila s majolkice, —

Tretja je pila s keliha, —

Perva je rodila Jožefa, —

Druga je rodila Janeza, —

Tretja je rodila Jezusa,

Izveličarja celga sveta.

Tretja je tergala rožmarin,

V spomin, da je Jezus Marijin sin.

Pesniško premišljevanje Kristusovega terpenja imenovano od naroda:

Zlati Očena š.

(Od bes' de do bes' de vendar s občnimi slovniškimi formami.)

Vsmileni Jezus je v nedelo jutro zgoda vstal, u frišnej vodici se je umil, u bilim facenetlhu se je vbrisal, u pest je vzel palco romarsko, zlat paternošter, šel je po širokej cesti, sredli so ga hudi hajdi s velikim vpitjem, s velikim hrupom, on je pa serčno vprašal je: Koga vi iščete? Oni so djali Jezusa Nacarenskega. On je rekel: Jaz sem tišti, ki ga iščete. Zakaj me iščete? Sem pri vas u tempelnu bil, sem vas lépo učil, niste persta na me položili, mi niste sile strili. Oni so se zlo vstrašili, so zad na černo zemlo padli, luči so jim vgasnile, laterne se zasule, roke okamnele, oči oslepnele, usla se jim perperle, da mu niso mogli nič reči hudega bil (al) striti žalega. Jezus je pa rekel jim: Do devete ure nema se nobeden zgeniti, nobenemu človeku sile striti. K njomu pa stopi Marija, roža devica.

Kako je barala Jezusa Marija roža devica. Jezus dčete moje, kako se ti bo godilo na samo cvčtno nedelo?

Ljuba moja mati, kako se mi bo godilo na samo cvčtno nedelo: V roke bom vzel svojo palco romarsko, vzel zlat paternošter, pojdem v mesto Jeruzalem v tempel in tam bom judovski kralj. Bogati se bojo pred menoj perklanjali, bojo štacune odpirali, unkej bojo jemali černe sukna, černo žamat, po poti je bojo prestirali; vbogi bojo na drevjice lezli, cvčtje sekali in lomili, od kodar jaz Jezus pojezdím. Jaz se bom pa sukna izognil in po cvčtju pojezdím, nazaj se bom obernal in jim bom cvčtje žegnal, da bo vsim ljudem k troštu in k pomoči priprostej živini.

Kako je barala Jezusa Marija, roža devica: Jezus dčete moje kako se ti bo godilo na sam veliki pondelek?

Ljuba moja mati! kako se mi bo godilo na sam veliki ponedek: V roke bom vzel svojo palco romarsko, svoj zlat paternošter, pojdem na silno visoko goro, bom pokleknil na zlo rezeč kamen, bom zvesto Boga prosil, da bi prešla ta ura in čas. Pa bo prišla ta ura in čas in bo prešla.

Kako je barala Jezusa Marija, roža děvica: Jezus dète moje! kako se ti bo godilo na sam veliki vtorek?

Ljuba moja mati! kako se mi bo godilo na sam veliki vtorek: V roke bom vzel svojo palco romarsko, zlat paternošter, pa pojdem v mesto Jeruzalem u tempel, bom pridigal in molil, hude gréšnike preobračal, katolško véro napravil, kdor bo meni vbogal, svoje pravde ne bode zgubil.

Kako je barala Jezusa Marija, roža děvica: Jezus dète moje, kako se ti bo godilo na samo veliko srédo?

Ljuba moja mati, kako se mi bo godilo na samo veliko srédo: Hudi Judi, hude Judinje bojo za menoj postopali s koli, s hlodami, baklami, s štriki žimnatimi, bojo meni tako strah dělali, bojo mënili, da bi tamo na tla padel in tamo vmerl. Jaz pa tamo ne bom na tla padel, ne bom vmerl, še nazaj potečem. Zraven pota bo štala bëla hišica, od zvonaj hišice bo sedel majhen pubič, ne bo znal marnovati bil govoriti, še bo za menoj s perstom kazal.

Kako je barala Jezusa Marija roža děvica: Jezus dète moje, kako se ti bo godilo na sam veliki četvrték?

Ljuba moja mati! kako se mi bo godilo na sam veliki četvrték: Jaz bom za mizo s svojimi dvanajsti jogri sêdel in bomo velikonočno jag-nje večerjali. V roke bom vzel rumeni kelih in merzlo vodo, da bom lepo jogram noge vmival, lëpo od njih slovo jemal; bo še jeden med njimi, da me bo predal, da me bo za trideset srebernikov izdal, hudim gréšnikom me bô v roke dal. — — Tam so ga popadli, tam so ga zvezali, so ga peljali pred Kajfeža, tam so prvokrat s železno rokavico ga vdari-li; so ga spet nazaj peljali od Kajfeža pred Pilatuža, pred deželjskega oblastnika. Tam so ga zasramovali, dva in sedemred žlaferníc (72 zaušnic) mu dali, k smerti Jezusa obsodili. Na glavo so mu ternjasto kro-no natiskovali. Krona je imela dva in sedemred ternov, da ga je bodla v nja svete lice, v nja svete možgani. Jezusove svete ušeta, in Jezusove svete oči in svete ustice so vse zaplovali, pred nja na kolena pokleko-vali, nja zasramovali. Jezus je pa terpel za vse keršanstvo, za ves olen svët, za vse vérne duše v vicaH.

Kako je barala Jezusa Marija roža děvica: Jezus dète moje, kako se ti bo godilo na sam veliki petek?

Ljuba moja mati! kako se mi bo godilo na sam veliki petek: Hudi Judi me iz mesta Betlehema poženo. V vodi Jordanu je en hlod namo-čen ves prevrtan in s svincam nalit in je tamo perpravlen, da ga bom moral jaz Jezus vleči na goro Kalvarijo. Hudi Judi pojdejo po mehkim, jaz pojdem po tverdim. — Kervavi pësek je plaval po nja lestnjah stopinj, še prej ko je Jezus pervlekel hlod na goro Kalvarijo. Jezus pervleče hlod na goro Kalvarijo, veržejo ga na skalo, da se strese skala in hlod nad njim. Kaj so še hudi Judi govorili, križ so mu naredili, k njemu so ga permëri-li, je bil za križ premajhen. K njemu so pa perstopili, na tla ga potegnili, so Jezusu vse žilice pretergali, vse ude razklenili. Vun-kaj je pa tekla nedolžna rëšnja kri, je pertekla skoz pet kervavih ran Jezusovih.

Kaj so še hudi Judi govorili:

Gor in doli tškali,
Žolc in jesih zlijali,
Mecesnovo gobo napoje,
Jo na terst nateknejo;
Dajo piti na križ Jezusu.
Jezus pokusi majheno,
Stresel se je rameno,
Stresla se je zemlja in nebó,
Človeku duša in tělo.
Sonce in luna je vmerknila,
Zvezdice z neba padajo,
Tekoče vode ne tečo,
Ribice v vodi ne plavajo,
Tičice v lufti ne létajo,
Silne skale pokajo,
Nebeški troni skleplejo,
Kerščeni zvoni ne zvonó.

To je bilo od šeste ure do devete ure. Naš Jezus Kristus tako martro terpi. Jezus je pa terpel za vse keršanstvo, za ves-olen svét, za vse vérne duše v vicah.

Kako je barala Jezusa Marija, roža děvica: Jezus děte moje, kako se ti bo godilo na samo veliko suboto?

Ljuba moja mati! kako se mi bo godilo na samo veliko saboto: Tada-
daj me bojo že iz križa sneli, me bojo pokopali devet komolcov globo-
ko, devet komolcov široko. Vunkaj iz mojega groba bo pa raslo jedno
pšenično zerno, spreljuba rumena pšeničica. Oblate bojo ž nje dělali,
mšníci je bojo vživľali, ž nje se bo spreměnilo spreljubo sveto rěšnje
tělo, da bo vsem ljudem k trošti in k pomoči vsem vérnim dušam v vicah.

Kako je barala Jezusa Marija roža děvica: Jezus děte moje, kako
se ti bo godilo na samo veliko nedelo?

Ljuba moja mati! kako se mi bo godilo na samo veliko nedělo: Jez
Jezus bom že veselo od smerti vstal, pojdem pred čern pekel. Od za-
četka že duše pred peklem klečó, se moje martre veseló, na mojo mar-
tro težko čakajo, da bi persel, da bi jih rěšil. Z pred černa pekla jih
popeljem k očetu nebeškemu.

Jezus děte moje, kaj boš temu človeku dal, ki bo to molitvo pože-
bral, Jezusovo terpenje premišľjeval?

Jaz čem mu dati rěšit duše tri:

Očino, materno in sam svojo,

Tri dni pred smertjo zboleti,

Tri angelce k njemu poslati

In sam k njemu pojdem,

Zlato krono mu pernesem,

Seboj ga popelem v sveti raj. Amen.

Pesniško opisane vněbovzetja děvice Marije imenovano od naroda:

Zlata česčena si Marija.

Tam stoji 'no lěpo ravno polje',

Lěpo ravno polje žegnano.

Na polji lěpa běla cerkov

S rumeno svěčo opasena,

S bělo kafro pobělena,
S žegnanim kadilam pokajena,
S žegnanim kropilam pokroplena.
Notre so oltarji trije,
Jeden zlat, jeden srebern,
Treći je pozlaćen.
Per prednjim oltarji
Sveti Janez sveto mešo bere,
Sveti Peter mu pa streže,
Sveta mati božja za njim klečo,
Sveti roženkranc moló,
V svete nebese ga ofrujejo.
Vslisali so jo sam vsmileni Jezus.
Vsmileni Jezus pošlejo angela Gabriela:
Pojdi na černo zemljo v bělo cerkov,
Ponesěš mojej materi lěpe pošte,
Kada bi hteli moja mati v nebo jiti.
Kaj pa je rěkel angel Gabriel?
Jaz na černo zemljo dol ne grem,
So masa hudi ljudi, hudi nevěrniki,
Bi mi pisano perjiće posterli.
Kaj pa je rěkel vsmileni Jezus?
Al na černo zemljo dol ne greš,
Tadaj božjo gnado pa zgubiš.
Kaj pa je rekel angel Gabriel:
Rajši k' božjo gnado pa zgubim,
Rajši na černo zemljo dol zletim.
Razdjaj je svoje perute pisane,
Letel je dol na černo zemljo.
Marija so nazaj pogledali,
Angela za seboj zagledali.
Marija so rěkli: oj angel Gabriel!
Kaj si zano pošto mi pernesel?
Kaj je rěkel angel Gabriel?
Pernesel sem vam take pošte:
Kada bi hteli Marija v nebo jiti,
Al v jutro bil o poldne, bil o polnoći?
Kaj so rěkli Marija roža devica:
Kader je božja volja, je tudi moja.
Pa to ga pustim barati in prositi,
Da bi mi tri dni odloga dal,
Da bi si tenko srajsčico strila,
Da bi mi ne bļa prekratka bil predolga,
Da bi mi bļa ravno prav.
Se več ga neham barati in prositi,
Da bi mi poslal kadilo pa kropilo,
Da bi se mogla pokaditi, pokropiti,
Prav k smerti se perpraviti.
Se več ga neham barati in prositi,
Da bi na poslédnjo uro
Hudega satana ne nal mi videti.

Angel Gabriel je šel v svete nebese.
Kaj je rekel vsmileni Jezus?
Oj Angel Gabriel, kaj si pernesel zane pošte
Od moje ljube matere?
Jaz sem vam pernesel take pošte
Da nehajo vas barati in prositi,
Da bi jim tri dni odloga dali
Da bi si kratko srajsčico strili,
Da bi jim ne bla prekratka bil predolga,
Da bi jim bla ravno prav.
Še več nehajo vas barati in prositi,
Da bi jim poslali kadilo pa kropilo,
Da bi se mogli pokaditi, pokropiti,
Prav k smerti s perpraviti.
Še več nehajo vas barati in prositi,
Da bi na posleđnjo uro
Hudega satana ne nali jim viditi.
Kaj je rekel vsmileni Jezus:
Vsaki človek ga mora videti,
Kteri na černej zemlji vmerje,
Pa tudi oni ga bojo videli,
Pa le v podobi meniha bēlega.
Vsmileni Jezus je pa vzel
Lēpo trobento sreberno,
Pa lēpo je zatrobental Ź njo
Na samo veliko gospojnico.
Slišalo se je po vsem nebeškim raji.
Prišlo je devet korov angelov.
Vsmileni Jezus je rekel jim:
Vzemite jedni zlate, jedni sreberne,
Jedni medene trobente,
Jedni vŹagajte rumene svēce,
Pojdemo na černo zemljo
Po mojo ljubo mater.
Prišli so vsi nebeški angeli,
So vzeli Marijo s dušo in s telesam,
So poklukali na čern pekel (vice)
So znajšli se v srēde pekla,
Tam so videli satana hudega,
Pa le v podobi meniha bēlega.
Kaj so rekli Marija roža dēvica:
Gori, gori vse vērne duše,
Pojdte s menoj v svete nebese,
Primate se moje nove srajsčice,
Kar se mene ne more prijeti,
Primate se jedna druge,
Pa pojdemo v svete nebese.
Vse duše so gori vshajale,
Samo tri so notre ostajale,
Še tiste so močno zdihvale in jokale.
Kaj je tistim trem dušam blo?

Jedna je boter s botro gréšila,
Jedna je družje vmorila,
Jedna je na blagu obupala.
Kaj ja rèkel vsmileni Jezus:
Tole duše se še majo troštati,
Le tota, ki je na blagu obupala,
Tota ne bo več Boga vidila.
V prvi angelski kor so postavili
Marijo rožo dèvico.
Le še više, le še više moja mater,
Oni so še večji časti in hvale vrèdni.
V drugi angelski kor so postavili
Marijo rožo dèvico.
Le še više, le še više moja mater,
Oni so še večji časti in hvale vrèdni.
V treči angelski kor so postavili
Marijo rožo dèvico.
Le še više moja mater,
Oni so še večji časti in hvale vrèdni.
V četerti angelski kor so postavili
Marijo rožo dèvico.
Le še više, le še više moja mater,
Oni so še večji časti in hvale vrèdni.
V peti angelski kor so postavili
Marijo rožo dèvico.
Le še više, le še više moja mater,
Oni so še večji časti in hvale vrèdni.
V šesti angelski kor so postavili
Marijo rožo dèvico.
Le še više, le še više moja mater,
Oni so še večji časti in hvale vrèdni.
V sedmi angelski kor so postavili
Marijo rožo dèvico.
Le še više, le še više moja mater,
Oni so še večji časti in hvale vrèdni.
V osmi angelski kor so postavili
Marijo rožo dèvico.
Le še više, le še više moja mater,
Oni so še večji časti in hvale vrèdni.
V deveti angelski kor so postavili
Marijo rožo dèvico.
Tukaj bote prehivali moja mati,
Posadil vas bom v naj viši angelski kor
K svetej, visokej, bogatej trojici,
Ne bote pili, ne bote jedli,
Bote vendar vsotej dobro meli,
Večnega Boga gledali.
Moj sin kaj mi boš lona dal,
Ki sem tolko duš iz vic perpelala,
Se n tvoje svete nebese napolnila?
Jaz vam bom dal vsih tistih duše,

Ki so po gorah pobiti,
 V vodah potopleni,
 Oj moj sin, kaj boš temu človeku dal,
 Ki bode toto molitvico molil
 Vsako srêdo, vsako suboto,
 Vsako nedelo jutro?
 Jaz čem mu dati rêšit duše tri,
 Očino, materno, sam svojo,
 Tri dni pred smertjo zboleti,
 Tri angelce k njemu poslati
 In sam k njemu pojdem,
 Zlato krono mu pernesem,
 Seboj ga popelem v sveti raj. Amen.

Z m e s.

V e s e l i c e.

Zadnji ukaz ministerstva pravice, da se imajo pri sodnijah na Kranjskem i Koroškem zapisniki s Slovenci tudi le samo u nemškem jeziku voditi, je gotovo vse Slovence s veliko žalostjo napolnil. Da žalostna serca naših Slovencev malo potolažimo i razveselimo, tukaj nektere vesele novice iz Koroškega podamo:

Tote dni je bil šolski svêtovavec i gimnazialni inšpektor iz Gradca, g. Dr. Klemann pri nas u Celovcu, da se prepriča, kako se na tukajšnjem gimnaziju po novih postavah uči. Čudom se je čudil slišati, da slovenski jezik za rodjene Slovence ni obligatni predmet; na mjestu je rekel, da to mora biti.

Od dne do dne se bolj razširja med našimi bogoslovci i dijaci pravi domorodni duh. Slovezno so prvi spet letos njih družtvo začeli. S krepkimi besedami je g. Ferčnik zbrane ude nagovoril, ter jim potrebo popolnega znanja materinskega jezika razložil. Cez 50 bogoslovcev je k družtvu pristopilo. Njihova knjižnica šteje že čez 500 knjig. Slava jim!

Pa tudi naši latinski dijaci niso v domoljubju zaostali. Pridno se vadijo v govoru i pisanju v šeli i domá. Tudi ti si napravljajo svojo knjižnico. Imajo že čez 80 knjig vsih slavenskih narečij nakupljenih. Kar je pa posebne hvale i posnemanja vredno je to, da imajo že drngo leto svoj lasten list „Slavijo“ imenovanega, v kterega prav marljivo dopisujejo. Naj marljiviši so: Fric, Hobel, Bal. Janežić, Majciger i Stefan. Podamo tu od poslednjega jedno pesmico za pokus.

N e i š č i p o k o j a !

Sad je vrême, sad je ora,
 Bratjo druga, bratjo mila!
 Svak za svoga ginut mora
 Tako pèva slavska Vila,

Sundečić.

Sladki pokoj! jaz te iščem v samoti, Sladki pokoj! jaz te iščem ponoči,
 Sladki pokoj! jaz te iščem povsót; Kader temná okolica že spi;
 Vendar ne najdem te v temnej pustoti, Vendar tud' tukaj mi nisi nazoči; —
 Kaži, moj ljubček! kje k tebi je pot? Kaži mi, kteri pot k tebi derži?

Sladki pokoj! jaz te iščem pod lipo; Lipa prostira zdaj krilica svoja,
Vendar sužnosti slavenske spomin Reči sledeče na znanje mi dá:
Hudi nemir mi u serce usipa; — „Hrabri Slavjan! zdaj ne išči pokoja:
Kaži, kje najde slavjanski te sin? Mir in pokój beži slavska sercá.“
„Vedi, Slavjan! zdaj ni čas za počivat',
Zdaj mora bđiti slavjansko sercé,
Braniti Slavo, za njo se borivat',
To mn osoda prisodila je!“ — J. Ste'a .

Uradniki se bodo tudi slovenske slovnice poprijeli. 12 se je jih že oglasilo, ki bi se radi slovensko učili. Bodemo g. Dr. Burgerja, vodja latinskih šol, naprosili, da nam za te navk kako sobo u gimnaziju odloči. Ko so na večer vse prazne, ni dvomiti, da bode to dovoljeno. Kaže se, da bode prišlo veliko poslušavcov. Da bi le Navratilova slovnica skoraj na svitlo prišla!

G. fajmošter pod Ljubelam, znani domorodec Andrej Milar, je novo slovensko šolo na noge spravil i jo ravno začel. Slava i hvála mu za tako imenitno delo, hvála tudi tamošnjemu fužinarju, g. Albertu Špies-u, ki je k tomu tudi mnogo pripomagal; slava i čest celej fari, ki tako lepo pokaže, da svoje predpostavljene poslušá, ino spozna kaj k njenej sreči služi.

Kar še v Celovcu nikoljnismo vidéli, smo doživéli: na novem tergu se dones blisketa — slovenski nadpis! Tukajšni knjigokupec Janez Leon ima vse sorte slovenskih bukev na prodaj, posebno tudi c. k. bukve za slovenske šole. Za to je nad durmi svoje prodajniče s zlatimi pismeni tole nal zapisati: „Prodajnica c. k. šolskih bukev.“ Slovence mora to v serce razveseliti, da tudi njih jezik kej začne veljati, i k' česti pride; nekterim je pa te slovenski nadpis hud tern v peti. Slovenci učite se od Němcov svoj jezik spoštovati!

Vsi slovenski pripravniki (Práparanden), kterih je sedem, i tudi šest rojenih Němcov se tukaj vsak teden dve uri u slovenskem jeziku učí; i sliši se, da so prav pridni i prav lepo napredujejo. Tako je prav; saj bo to enbart njih sreča!

Občno hvaljene Teržaške šolske knjige se tako kupujejo, da skoraj zmenjujejo. Vsaki učitelj, ki je začel slovenske otroke slovensko učiti, se ne more dosti začuditi, kako hitro i lahko se otroci sedaj učijo. Gospodí učeniki! spoznajte svojo i svojih učencev slavo i srečo!

S početkom tega mesca se začnejo tiskati: „Zvezdice“ od Radoslava Razlaga, posvečene mladeži jugoslavskeje. Obsegle bojo kakih 6 pol. Namera spisatelja je: probuditi v sercih slavenske mladine čut domodno i jo uzplamtiti, da se razširi po prostranej našej domovini uzajemnost, da se počne ozirati na slavne svoje bratre v Českej, da se bolje zaznade s vsimi granami našega kolena. — Ravno od tega spisatelja imamo tudi pričakovati: Slovensko - nemške razgovore s kratkim pregledom slovnice i s malim pismarjem. Slava mu i blagor narodu, kteri imá takove mladenče!

S m e š n i c e.

Učitelj je nekega učenca u šoli prav dobro omahal. Učenec črez to doma toži. Oče učencu dajo jeden rajniš rekoč: to daj učitelju za to,

ker te ojstro kaznuje, kedar zaslužiš. »Preljubi oče! pravi učencem, če bo temu taka, bodem jaz hrom, vi pa berač.

Neki pijanec se prav dobro nalije tako, da po noči na cesti obleži. Na' vesi začne ravno goreti, ter plat zvonu biti. Pijanec še napol zmeden sliši plat zvonu biti, ter misleč, da ura bije, začne šteti. Šteje i šteje; našteje dvanajst, petnajst, dvajsti: »Nazapomajte! zakliče, kaj bo, kaj? tako pozdi še nikolj ni blo!»

»Koliko jezikov govori vaša ljuba žena«, vpraša nekdo svojega prijatelja? Ves optlašen ti odgovori: »Bog prenesi, da bi moja žena več jezikov govorila; jaz imam na jednom več ko dosti.«

Povabilo na naročbo.

S danšnjim listom je dokončala »slovenska bčela« prvi tečaj svojega obstanka. Serčno se še enkrat zahvali vsim svojim podpornikom!

Prihodnje leto bode »bčela« dvakrat v mescu, 1. in 15., izhajala in vselej saj celo polo donasala. Če se pa toliko naročnikov oglasi, da se bojo vsaki mesec tri pole tiskati mogle, jo bomo trikrat v mescu izdajali.

Slovenska bčela velja:

za celo leto . . . . . 2 gld. 24 kr. sr.

za pol leta . . . . . 1 gld. 12 kr. sr.

in po pošti prejemana:

za celo leto . . . . . 3 gld. — kr. sr.

za pol leta . . . . . 1 gld. 30 kr. sr.

Četvertletna naročila se bojo le tedaj prejemale, če več gospodov vkupej naročnino pošle. Opomniti je vendar treba, da c. k. pošte po sedajnih postavah liste s naročivnim denarjem ne bojo več plačila proste razposiljale; zatorej poprosimo vse častite gospode naročnike, tega ne pozabiti in vsaki list, kader ga na pošto dajo, **frankirati**. Ne frankiranih naročil ne bomo mogli prejemati. — Zvunajna oblika bčele bode tudi vprihodaje jednaka ostala; le samo večje pismena (čerke) bomo s manjšimi, očesu priličnejšimi premenili. Kar pa znotrajni zapadek bčele vtiče, si bomo prizadjali, da bode prihodnje leto več lepoznanških (belletrističnih) kakor tako rekoč znanstvenih sostavkov donasala, s čemur posebno našemu krasnemu spolu in sploh naše mladini vstreči mislimo.

Sicer pa naj bode bčela združiven list za vse slovenske pisatelje, ktere še enkrat serčno povabimo in poprosimo, nas v našem domorodnem podvzetju po mogočosti podpirati. Iz serca radi bomo Vam bčelo, če majhnega daru ne zaveržete, brez vsega plačila pošiljali.

Na koncu pa g. naročnike še poprosimo, se s svojimi naročili pospešiti in nam tudi svoje misli in vošila zastran bčele na znanje dati.

Vred. in Založn.

Pridjan je glavni list, pregled zadržaja in imenik naših rodoljubnih podpornikov in prejemnikov slov. bčele. Naj se zve, kje da so pravi rodoljubi!

Odgovorni izdatelj in tiskar: Ferd. žl. Kleinmajr.

7. Krajo- in potopise;

8. Književni pregled, v katerem se bojo važniše knjige Jugoslavenov naznanovale in maličkaj pretresle. Zatorej povabimo vse jugoslavenske pisatelje in knjigarje, nam svoja dela in svoje tiskopise pošiljati, ako žele, da jih tako občinstvu naznanimo. Dodati se ima tudi cena vsaktere knjige in mesto, kje da se dobi.

9. V „Zmesu“ bode prinašala smešnice, prislovice, zastavice in vse druge manjše slovstvene članke za poduk in za kratek čas.

Ti sestavki bojo alj izvorni alj pa prestavljeni iz drugih, posebno slavenskih jezikov; vsi morajo vendar bolj odraščenej mladini primerni biti.

„Slovenska bčela“ velja

za pol leta . . . 1 gld. 12 kr. sr.

za četert leta . . . — 36 kr. sr.

in po pošti prejema

za pol leta . . . 1 gld. 30 kr. sr.

za četert leta . . . — 45 kr. sr.

Za vsako polletje bomo „bčeli“ tudi zavitek, glavni list in pregled zadržaja, na koncu leta pa tudi imenik naročnikov pridali.

Vsi dopisi zastran „bčele“ se imajo na: „vredništvo ali založništvo slovenske bčele v Celovcu (Klagenfurt)“ pošiljati. Za liste z naročivnim denarjem nič ni treba poštnine plačati, ako se zvonaj na zavitku pristavi: „Naročnina (Pränumerationsgeld) za slov. bčelo.“

Ravno tako se tudi za pritožbe nič ne plača, ako kdo tega lista redno ne dobiva. Naročila vsaka c. k. pošta prejema

In sedaj še enkrat povabimo in živo poprosimo vse gospe rodoljube, da nas v tem težkem delu podpirajo, in sklenemo svoje povabilo z besedami našega nevmerjočega pesnika Koseski-ga.

Gani se! komur je mar zahvale prihodnega vnuka,

Gani se! kogar je sram zasmehovanja rodü;

Ako boli vas ošabnih besed ostrupeno želo,

Vam če slavenske kervi v sercu pretaka se žar,

Z umom orožite se, ne bojte se znoja na čelu.

V Celovcu, 1850.

Nafisnil Ferd. žl. Kleinmajr.

K a z a l o.

P e s n i e.

	Stran
Darovanje	1
Svatovna pesem	30
Bernard vojvod Gorotanski in Jula kraljevična česka	33
Luna	65
Kazenj	92
Mlad nje rod nar dražji mi je	97
Dežela Indija	121
Tožče drevó	129
Večernica	137
Smert	153
Sveti Jožef	154
Žena porodnica	154
Rajska ptičica	155
Natora in človek	161
Moja domovina	168
Tri device	184
Zlati očenaš	184

P o v e s t i.

Verbško jezero pri Celovcu	2
Bela kača	4
Cerheniški brest	6, 36
Sveta gora na Českem	34, 66
Cesar Jožef in kmetica iz Šumave	61
Vitežtvo ilirsko	71
Arov in Zman	98, 130
Pripovedke zilske	122
Sveti Osvaht	122
Sprava v Černigori	138, 163

Ž i v o t o p i s l i.

Kara Gjordja	12
Jernej Kopitar	42
Ivan Gundulić	44
Šimon Milutinović	104
Miha Andreáš	105

Z n a n s t v e n i s o s t a v k i.

Ilirski evangelistar v Fran- coskej	16
--	----

Aziatska starodavnost sla- venskih ljudstev 17, 45, ...	116
Staroslavjansko veroslovje	21
Omika in izobraženje Slo- vencev 23, 51, 71, 109, ...	170
Narodno pesništvo	28
Uvod k zemljopisu 83, 119, ...	148, ... 180
Bulgari	86, 107
Narodove pesni	89
Šole na deželi morajo slo- venske biti	140
Kaj je in alj je nam potre- ben tesnopis	120
Posip Dobrača	169
Nekaj od belih žen	182

K n j i ž e v n i p r e g l e d.

Naravoslovje ali Fizika	315
Obuka malenih ili katehetika	31
Slovnica za Slovence	
Vedež. Časopis za šolsko mladost	60
Bogočastje sv. katolske cerkve	93
Čitanka za pučke učionice	123
Slovenski koledar za leto 1851	155
Živinozdravilstvo	156

Z m e s t a.

Cvetlice ljubezni	32
Nekaj zastran krojenja besed	62
Dopis iz zlatne Prage 68, ...	126
Narodni jezik	95
Smešnice . 95, 128, 160	191
Pšice	95
Vseučilišče jugoslavensko	125
Pravi Slavjan	128
Na uspomenu Lavosl. Kers- nikove	157
Pastirski list	158
Neoskrunjenje, strast	159
Veselice	190